

Adroddiad Monitro Blynyddol yr Iaith
Gymraeg
2020-2021
Cyngor Dinas Casnewydd

Cynnwys

**Rhagair gan yr Aelod Cabinet dros Gymunedau ac Adnoddau
Rhagair gan y Prif Weithredwr**

- 1. Cyd-destun Deddfwriaethol**
- 2. Cyflwyniad**
- 3. Cyflawniadau allweddol**
- 4. Monitro**
- 5. Cwynion**
- 6. Hyfforddiant**
- 7. Trosolwg ar waith yn erbyn Safonau**
- 8. Y dyfodol**

Rhagair gan yr Aelod Cabinet dros Gymunedau ac Adnoddau

Fel yr Aelod Cabinet sy'n arwain ar y Gymraeg, rwy'n croesawu'r Adroddiad Monitro'r Gymraeg Blynyddol hwn sy'n caniatáu myfyrio ar ein cyflawniadau, ein perfformiad a'n cydymffurfiaeth â'n dyletswyddau statudol.

Mae eleni wedi bod yn heriol mewn sawl ffordd, ond rwy'n falch o weld ein bod wedi parhau i wneud cynnydd cadarnhaol yn erbyn ein hymrwymadau i'r Gymraeg yma yng Nghasnewydd.

Ymrwymiad a amlygir gan ein cytundeb i agor pedwaredd ysgol cyfrwng Cymraeg yng Nghasnewydd, a bydd yr egin ysgol yn agor ym mis Medi 2021. Mae hyn yn rhoi cyfleoedd cyffrous i ni hyrwyddo'r manteision o ddysgu Cymraeg ar draws ein holl gymunedau yng Nghasnewydd.

Mae ein Haelod Etholedig a Hyrwyddwr y Gymraeg, y Cyngorydd Jason Hughes, yn parhau i gefnogi gwaith ein swyddogion i hybu'r Gymraeg a chodi proffil y Gymraeg o fewn y cyngor ac ar draws ein cymunedau.

Er gwaethaf y pandemig, rydym wedi cynyddu ein gwaith gyda'n rhanddeiliaid lleol, ysgolion a'r gymuned. Er ein bod wedi gorfod gohirio nifer o brosiectau eleni, edrychaf ymlaen at gynnwys y rhain yn adroddiad y flwyddyn nesaf.

Edrychwn ymlaen hefyd at hyrwyddo ein hymrwymiad i'r Gymraeg wrth i ni adnewyddu ein Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a'n Strategaeth Hybu'r Gymraeg Pum Mlynedd erbyn mis Ebrill 2022.

Rhagair gan y Prif Weithredwr

Eleni, wynebodd y cyngor, fel gwasanaethau eraill yn y sector cyhoeddus ledled Cymru, heriau digynsail. Bu'n rhaid i ni ailflaenoriaethu, addasu'n gyflym i risgiau newydd a datblygol, a sicrhau bod pobl Casnewydd yn cael eu cefnogi, yn ddiogel ac yn parhau i dderbyn gwasanaethau hanfodol.

Er gwaethaf blwyddyn anodd, rydym wedi parhau i ymrwymo i ddarparu gwasanaethau dwyieithog, ac wedi gweithio'n agos gyda'n partneriaid Cymraeg i ymateb i rai o'r heriau a wynebom dros y 12 mis diwethaf.

Rwyf wedi fy nghalonogi'n arbennig gan ein gwaith eleni gyda'n partneriaid yn y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus drwy ein Bwrdd Sgiliau Cywir. Yma, rydym yn gweithio i rannu arfer da, hyrwyddo'r Gymraeg a nodi prosiectau sy'n fuddiol i'r ddwy ochr i helpu i greu Casnewydd lle mae'r Gymraeg a diwylliant Cymru yn wirioneddol ffyniannus.

Mae'r adroddiad hwn yn nodi ein cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg ac yn cynnwys data y mae'n ofynnol i ni ei gyhoeddi ar gyfer blwyddyn ariannol 2020/2021. Er ein bod yn cydnabod ein bod wedi gwneud cynnydd da mewn nifer o feysydd, byddwn yn parhau i weithio i wella ein perfformiad o ran y Gymraeg ar draws pob agwedd ar swyddogaethau'r cyngor.

1. Cyd-destun Deddfwriaethol

Mae'r adroddiad blynyddol hwn wedi'i baratoi yn unol â Safonau'r Gymraeg 158, 164 a 170, a bydd yn tynnu sylw at sut mae Cyngor Dinas Casnewydd wedi cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a gyflwynwyd i'r awdurdod gan Gomisiynydd y Gymraeg yn [Hysbysiad Cydymffurfio Cyngor Dinas Casnewydd](#).

Yn ogystal ag amlinellu cydymffurfiaeth gyffredinol yr awdurdod, mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys yr wybodaeth benodol sy'n ofynnol gan y Safonau i'w cyhoeddi'n flynyddol. Mae hyn yn cynnwys data ar nifer y cwynion rydym wedi'u derbyn, lefelau iaith Gymraeg ein staff, yr hyfforddiant rydym yn ei gynnig drwy gyfrwng y Gymraeg a lefel y Gymraeg rydym yn gofyn amdani ar gyfer pob swydd wag a swyddi newydd rydym wedi'u hysbysebu yn ystod y flwyddyn ariannol.

2. Cyflwyniad

Mae eleni wedi arwain at heriau digynsail a brofir gan y cyngor. Mae'r awdurdod wedi parhau i ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd gan sicrhau bod staff yn ddiogel, ac yn llywio'r risgiau newidiol sy'n gysylltiedig â phandemig byd-eang. Bu'n rhaid i ni fod yn hyblyg er mwyn ymateb i COVID-19, gan ailasesu blaenoriaethau ac adleoli adnoddau. Mae Comisiynydd y Gymraeg wedi cydnabod yr heriau hyn sydd wedi gweithio gydag awdurdodau cyhoeddus i sicrhau bod y dull rheoleiddio wedi bod yn gymesur, a pharhau i gydnabod yr angen, a gwerth darparu gwasanaethau dwyieithog.

Un o'r heriau mwyaf arwyddocaol i'r cyngor eleni fu'r cyfyngiadau a osodwyd ar ymgysylltu wyneb yn wyneb, yn enwedig ar adeg y buom yn canolbwyntio ar wella'r gwaith o hyrwyddo'r Gymraeg ar draws ein cymunedau. Fodd bynnag, ni ddylid anwybyddu'r effaith y mae hyn wedi'i chael ar gyflawni blaenoriaethau, ond rydym wedi gallu ymgysylltu â'n partneriaid mewn ffyrdd newydd, myfyrio ar ein prosesau mewnol, ac addasu i ffyrdd newydd o weithio sy'n edrych i barhau tua'r dyfodol.

Mae Safonau'r Gymraeg yn parhau i roi fframwaith i'r cyngor i weithio tuag at ddyhead Llywodraeth Cymru o ddarparu gwasanaethau cyhoeddus hollol ddwyieithog y tu mewn iddo. Mae strategaethau eraill sy'n llywio polisi, cynlluniau a rhaglenni gwaith ar draws y cyngor yn cynnwys Strategaeth Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru, ein Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a'r Fframwaith Mwy na Geiriau.

Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd cadarnhaol eleni, yn ogystal â nodi meysydd lle mae gennym waith i'w wneud o hyd. Mae'r cyngor yn parhau i fuddsoddi yn y Gymraeg, er mwyn cefnogi cydymffurfio mewnol â safonau ac i hwyluso partneriaeth a mentrau cymunedol. Mae ein gwaith gyda'r iaith Gymraeg hefyd yn parhau i gael ei gefnogi gan Hyrwyddwr Aelodau Etholedig.

3. Cyflawniadau Allweddol

Swyddog Hybu'r Gymraeg

Ar ddechrau'r flwyddyn, croesawodd y cyngor ein Swyddog Hybu'r Gymraeg newydd, yr oedd ei gylch gwaith yn cynnwys ymgysylltu â chymunedau Pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig yn ardal Pilgwenlli yng Nghasnewydd i hyrwyddo addysg cyfrwng Cymraeg a chefnogi datblygiad pedwaredd ysgol iau cyfrwng Cymraeg. Yn dilyn y cyfnod cloi cyntaf ym mis Mawrth a chyfyngiadau ar gynulliadau cyhoeddus, newidiodd cwmpas y rôl i ganolbwyntio ar weithio gydag ystod ehangach o randdeiliaid mewnol ac allanol, yn arbennig, gan gefnogi datblygiad adnoddau digidol Cymraeg. Ymgysylltodd y Swyddog Hyrwyddo hefyd â'n partneriaid cymunedol a'n hysgolion i ddeall yn well effaith COVID-19 a chyfyngiadau cysylltiedig ar y Gymraeg yng Nghasnewydd.

Bu ein swyddog yn gweithio'n agos gydag ysgolion a rhanddeiliaid cymunedol i gefnogi a datblygu deunydd i rieni sy'n darparu dysgu yn y cartref, gan gynnwys gweithgareddau i ddisgyblion ac adnoddau i rieni. Roeddent hefyd yn cefnogi ein partneriaid cymunedol gyda chynllunio gweithgareddau ar gyfer Miri Meithrin, Diwrnod Shwmae a Gŵyl Newydd, ac yn datblygu ein Partneriaeth Gymunedol gyda Rygbi'r Dreigiau ymhellach.

Yn fewnol, roeddent yn cefnogi gweithgareddau hyrwyddo i staff, gan gynnwys Cylchlythyr Dydd Gŵyl Dewi dwyieithog, ac yn ailfrandio cynnwys derbyniadau ein hysgolion i ganolbwyntio ar fanteision academiaidd a chymdeithasol dwyieithrwydd/amlieithrwydd. Mae'r swydd cyfnod penodol hon bellach wedi dod i ben, ond bydd yn cael ei hailystyried y flwyddyn nesaf wrth i gyfyngiadau barhau i lacio ac wrth i gyfleoedd i ymgysylltu â chymunedau gynyddu.

Adolygu a Diweddarau ein Proses Asesiadau o'r Effaith ar Degwch a Chydraddoldeb (AEDCh)

Mae ein dogfennau FEIA wedi'u hadolygu a'u diweddarau i adlewyrchu gofynion cydymffurfio safonau'r Gymraeg Llundain Polisiau yn llawn. Mae ein canllawiau a'n templed bellach wedi'u cyfuno, gan ei gwneud yn symlach i staff gael cyngor wrth iddynt weithio drwy'r broses, ac mae'r asesiad o effaith y Gymraeg (cadarnhaol a negyddol), a chymau gweithredu cysylltiedig, bellach yn cael eu hystyried o fewn adran benodol yn y ddogfen.

Mae ein proses newydd hefyd yn cynnwys ffocws mwy cadarn ar ymgysylltu â siaradwyr Cymraeg yr effeithir arnynt o bosibl gan benderfyniadau a wnawn. Mae'r ddogfen newydd yn adlewyrchu newid cadarnhaol i'r ffordd yr ystyriwn y Gymraeg yn ein proses o wneud penderfyniadau. Mae'r angen i ystyried y Gymraeg ac ymgymryd ag AEDChau wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio ar y cyhoedd hefyd wedi'i gynnwys fel rhan o'n hyfforddiant Ymwybyddiaeth Iaith Gymraeg wedi'i ddiweddarau.

Hyrwyddo'r Gymraeg

Yn ogystal â gwaith ein Swyddog Hyrwyddo, mae'r cyngor hefyd wedi:

- Parhau i hyrwyddo dyddiadau allweddol drwy gydol y flwyddyn i gymunedau a staff, gan gynnwys Dydd Gŵyl Dewi a Diwrnod Shwmae

- Wedi noddi a chefnogi Gŵyl Newydd, yr ŵyl Gymraeg flynyddol, eleni wedi'i chyflwyno dros blatfformau digidol
- Wedi parhau i ddarparu cynrychiolaeth ar fforymau lleol gan gynnwys Mwy na Geiriau a'r Fforwm Iaith
- Comisiynu cyfres o fideos byr wedi'u hanimeiddio am ddiwylliant a hanes y Gymraeg yng Nghasnewydd. Caiff y rhain eu lansio yn hydref 2021

Ein Canolfan Gyswllt

Cynyddodd pandemig COVID-19 y galw ar wasanaethau'r cyngor yn fawr, gan gynnwys nifer y galwadau a'r ymholiadau a dderbyniwyd gan ein Canolfan Gyswllt. Er bod ein darpariaeth wyneb yn wyneb yn parhau i fod ar gau i'r cyhoedd, rydym yn parhau i gynnig amrywiaeth o ffyrdd i bobl gysylltu â ni. Rydym wedi llwyddo i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg rhugl sy'n gweithio yn ein Canolfan Gyswllt eleni, sydd wedi ein galluogi i barhau i gynnig gwasanaeth dwyieithog i'r cyhoedd, er gwaethaf pwysau ychwanegol.

Mae nifer o staff ein Canolfan Gyswllt hefyd yn dysgu Cymraeg drwy ap 'Say Something in Welsh', ac eleni sefydlwyd ein grŵp Gweithlu Cynrychiolwyr cyntaf. Mae cylch gwaith y grŵp yn cynnwys cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg mewn rolau rheng flaen gan gynnwys ein Canolfan Gyswllt, cefnogi staff yn well i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg, a gwella'r ffordd rydym yn cofnodi gallu'r Gymraeg fel cyngor.

Cyflogaeth a Sgiliau

Mae'r Bwrdd Sgiliau Cywir, sy'n adrodd i Gasnewydd yn Un, ein Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC), yn fforwm partneriaeth sy'n ceisio sicrhau bod pobl yn gallu manteisio ar raglenni sgiliau ac addysg sy'n cefnogi bywyd sy'n cael ei fyw'n dda ac yn cyd-fynd â chyfleoedd cyflogaeth lleol cynaliadwy ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, gan alluogi unigolion a chymunedau i gyflawni eu potensial. Eleni, rydym wedi sefydlu gweithgor iaith Gymraeg, gan gynnwys Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, Heddlu Gwent a Choleg Gwent, i ystyried yn fwy effeithiol sut y gall aelodau'r BGC gydweithio i hyrwyddo'r Gymraeg a chefnogi datblygiad sgiliau Cymraeg ar draws y ddinas. Ar hyn o bryd mae'r grŵp yn datblygu cyfres o argymhellion trawsbynciol i'r Bwrdd eu hystyried.

Eleni, mae'r cyngor hefyd wedi gweithio gyda Gyrfa Cymru i gefnogi creu nifer o vlogs sy'n hyrwyddo manteision defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle. Wedi'i anelu at ddisgyblion sy'n dysgu Cymraeg mewn ysgolion, helpodd nifer o siaradwyr Cymraeg sy'n gweithio yn ein Canolfan Gyswllt i greu fideo byr am sut mae siarad Cymraeg wedi bod o fudd iddynt ac wedi eu helpu i gael gwaith. Y llynedd, gwnaethom hefyd gomisiynu ymchwil gyda'r nod o ddeall yn well y bylchau mewn sgiliau Cymraeg ar draws gofal plant ac addysg blynyddoedd cynnar. Er bod y prosiect hwn wedi'i ohirio oherwydd y pandemig, rydym wedi llwyddo serch hynny i sicrhau lefelau da o ymgysylltu ag ysgolion a darparwyr addysg uwch/addysg bellach ac edrychwn ymlaen at ei ganfyddiadau.

4. Monitro

A. Gofynion Cymhwysedd Cymraeg ar gyfer swyddi newydd (pob swydd)

Mae gwasanaeth AD y Cyngor yn ymgymryd ag Asesiad o'r Iaith Gymraeg ar gyfer pob swydd newydd a hysbysebwr trwy ein proses recriwtio arferol gan ddefnyddio ein system AD, iTrent. Nid yw recriwtio ar gyfer swyddi sydd eisoes yn bodoli neu'r rhai a grëwyd fel ran o ailstrwythuro yn destun asesiad o'r iaith Gymraeg oherwydd eu bod yn dod y tu allan i'r broses safonol hon.

Nifer y swyddi newydd 2016/17	Nifer y swyddi newydd 2017/18	Nifer y swyddi newydd 2018/19	Nifer y swyddi newydd 2019/20	Nifer y swyddi newydd 2020/21
842	577	175	72	291

2017/18		
Gofyniad Cymhwysedd Cymraeg	Nifer	Canran o'r Cyfanswm
Hanfodol	26	4.5%
Dymunol	51	8.8%
Ddim yn angenrheidiol	499	86.5%
I'w dysgu wrth weithio yn y swydd	1	0.2%
Cyfanswm	577	
2018/19		
Gofyniad Cymhwysedd Cymraeg	Nifer	Canran o'r Cyfanswm
Hanfodol	5	2.9%
Dymunol	18	10.3%
Ddim yn angenrheidiol	151	86.3%
I'w dysgu wrth weithio yn y swydd	1	0.1%
Cyfanswm	175	
2019/20		
Gofyniad Cymhwysedd Cymraeg	Nifer	Canran o'r Cyfanswm
Hanfodol	4	5.56%
Dymunol	6	8.33%
Ddim yn angenrheidiol	62	86.11%
I'w dysgu wrth weithio yn y swydd	0	
Cyfanswm	72	
2020/21		
Gofyniad Cymhwysedd Cymraeg	Nifer	Canran o'r Cyfanswm
Hanfodol	6	2.06
Dymunol	17	5.84
Ddim yn angenrheidiol	268	92.10
I'w dysgu wrth weithio yn y swydd	0	
Cyfanswm	291	

B. Cwynion

Caiff cwynion Cymraeg a dderbyniwn gan y cyhoedd eu cofnodi gan ein Canolfan Gyswllt drwy system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid (RhCC) y Cyngor, sy'n golygu bod pob cwyn Gymraeg yn cael ei chofnodi a'i rhannu'n gywir gyda swyddogion priodol i weithredu. Mae cwynion hefyd yn eitem sefydlog ar yr agenda yng Ngrŵp Gweithredu'r Gymraeg y cyngor lle y trafodir camau adferol a dysgu. Mae hyn yn cynnwys cwynion a dderbyniwn gan y cyhoedd, neu drwy Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.

Cofrestrwyd 1 gŵyn drwy'r Ganolfan Gyswllt, mewn perthynas â gwallau yn fersiwn Gymraeg rhifyn mis Ionawr Newport Matters, cylchlythyr preswylwyr y cyngor. Ymchwiliwyd i'r materion a godwyd yn fewnol, eu cywiro, a dosbarthwyd a chyhoeddwyd fersiwn wedi'i diweddarau. Cysylltwyd â'r achwynydd, ei ddiweddarau a'i rhoddwyd rhifyn diwygiedig yn uniongyrchol iddo.

Yn dilyn trydar gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn ag arwydd newydd mewn Maes Parcio Talu ac Arddangos yng Nghanol Dinas Casnewydd, buom yn ymchwilio i'r mater yn fewnol. Ar ôl cael gwybod mai arwydd y cyngor ydoedd, codwyd arwydd newydd wedi'i gywiro a rhoddwyd gwybod i bartion perthnasol.

Ni chawsom unrhyw gwynion, ac ni chawsom unrhyw ymchwiliadau gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg yn ystod 2020/2021. Yn dilyn y digwyddiad seiber-ymosodiad a ransomware diweddar yn Swyddog Comisiynydd y Gymraeg, rydym wedi ymateb ac wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am ymchwiliad y llynedd yn yr ymgynghoriad ar y gyllideb, yn ôl y gofyn.

C. Hyfforddiant

Dan Safon 128, mae'r Awdurdod dan orfodaeth i gynnig rhaglenni hyfforddi drwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer y cyrsiau canlynol:

- Iechyd a diogelwch ar gyfer rheolwyr
- Sefydlu corfforaethol
- Rheoli perfformiad
- Cwrs sefydlu rheolaeth gorfforaethol

O'r cyrsiau a gynigir yn Gymraeg, ni ofynnwyd am unrhyw un gan aelodau staff, gan fod presenoldeb yn 0% ar gyfer y staff sy'n cwblhau'r cyrsiau drwy gydol y Gymraeg

D. Hyfforddiant Cymraeg

Cyn y pandemig, sefydlodd y cyngor grŵp i brofi effeithiolrwydd ap Say Something in Welsh. Gan fod y grŵp yn cynnwys staff rheng flaen ac uwch reolwyr, roedd gofynion gweithredol a phwysau gwaith ychwanegol a grëwyd gan COVID-19 yn golygu na chafodd hyn ei ddatblygu yn ôl y disgwyl. Byddwn yn ailedrych ar y grŵp hwn pan fo'n bosibl gyda'r bwriad o ychwanegu'r ap at ein darpariaeth hyfforddiant pe bai'n effeithiol.

Cafodd y pandemig effaith sylweddol hefyd ar ddarparu hyfforddiant iaith Gymraeg yn yr ystafell ddosbarth, mewn llawer o achosion cafodd y rhain eu canslo oherwydd cyfyngiadau. Effeithiwyd

hefyd ar hyfforddiant mewnol ar ymwybyddiaeth o'r Gymraeg, gyda llawer llai o staff yn cofrestru i fynychu.

Gobeithiwn fynd i'r afael â hyn yn 2021 drwy gyflwyno ein fideos Cymraeg a gomisiynom, a fydd yn orfodol i'r holl staff ac yn hawdd eu cyrchu wrth weithio o bell.

Teitl y Cwrs (2018/19)	2018/19	2019/20	2020/21
Cwrs Gwella i Siaradwyr Cymraeg	0	0	2
Cyflwyniad deuddydd i'r Gymraeg	8	0	0
Cymraeg Gwaith, Cwrs Blasu 90 munud	16	10	7
Cwrs Lefel Mynediad 30 wythnos (Blwyddyn 1)	13	8	0
Cwrs Lefel Mynediad 30 wythnos (Blwyddyn 2)	6	11	0
Cwrs Lefel Sylfaen 30 wythnos (Blwyddyn 1)	7	5	0
Cwrs Gwella i Siaradwyr Cymraeg	8	8	0
Ap Dweud Rhywbeth yn Gymraeg	Dd/B	Dd/B	30

Teitl y Cwrs	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg	6	38	9

E. Sgiliau Cymraeg Cyflogeion (ar 31/03/21)

Niferoedd 2016/17	Niferoedd 2017/18	Niferoedd 2018/19	Niferoedd 2019/20	Niferoedd 2020/21
6,147	5,949	5842	5785	5865

	Nifer y Cyflogeion yn ôl Sgôr 2016/17				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod *
Darllen	2,782	1,135	210	158	1,833
Llafar	2,574	1,324	210	183	1,856
Dealltwriaeth	2,606	1,272	224	193	1,852
Ysgrifenedig	2,830	1,079	198	171	1,869
Canran y niferoedd	43.9%	19.6%	3.4%	2.9%	30.1%
	Nifer y Cyflogeion yn ôl Sgôr 2017/18				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	2,710	1,154	220	193	1,672
Llafar	2,531	1,329	217	189	1,683
Dealltwriaeth	2,546	1,290	233	198	1,682
Ysgrifenedig	2,764	1,101	208	177	1,699
Canran y niferoedd	44.3%	20.5%	3.7%	3.1%	28.4%
	Nifer y Cyflogeion yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	2702	1156	208	211	1565
Llafar	2507	1342	211	206	1576
Dealltwriaeth	2523	1305	226	215	1573

Ysgrifenedig	2750	1,106	198	195	1593
Canran y niferoedd	44.9%	21.0%	3.6%	3.5%	27.0%
	Nifer y Cyflogeion yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	2694	1211	221	225	1434
Llafar	2500	1392	230	218	1445
Dealltwriaeth	2513	1366	231	231	1444
Ysgrifenedig	2763	1147	207	206	1452
Canran y niferoedd	45.2%	22.1%	3.8%	3.8%	25%
	Nifer y Cyflogeion yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	2692	1253	234	240	1446
Llafar	2489	1449	236	235	1456
Dealltwriaeth	2506	1421	240	248	1450
Ysgrifenedig	2752	1197	213	222	1481
Canran y niferoedd	42.73%	24.23%	4.09%	4.23%	24.72%

	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Oedolion a Chymunedol yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	244	21	6	11	207
Llafar	239	37	8	10	195
Dealltwriaeth	238	37	5	13	196
Ysgrifenedig	251	23	5	11	199
	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Oedolion a Chymunedol yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	252	31	6	11	201
Llafar	244	39	7	10	201
Dealltwriaeth	244	37	6	12	202
Ysgrifenedig	258	23	5	11	204
	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Oedolion a Chymunedol yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	280	30	3	9	268
Llafar	270	39	5	8	268
Dealltwriaeth	270	37	5	9	269
Ysgrifenedig	285	23	2	9	271

	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	222	55	8	14	114
Llafar	209	67	12	13	112
Dealltwriaeth	206	71	8	16	112
Ysgrifenedig	228	43	12	13	117
	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	217	54	7	11	109
Llafar	206	64	11	9	108
Dealltwriaeth	203	67	7	12	109
Ysgrifenedig	224	42	10	10	112
	Nifer y Cyflogeion Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	206	43	8	11	119
Llafar	202	47	11	9	117
Dealltwriaeth	200	49	8	11	120
Ysgrifenedig	211	32	11	10	122

	Nifer y Cyflogeion Pobl a Newid Busnes yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	70	13	2	3	38
Llafar	65	17	2	3	39
Dealltwriaeth	64	18	2	3	39
Ysgrifenedig	70	11	3	2	40
	Nifer y Cyflogeion Pobl a Newid Busnes yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	76	13	3	3	38
Llafar	71	18	3	3	38
Dealltwriaeth	72	16	3	4	38
Ysgrifenedig	76	12	4	2	39
	Nifer y Cyflogeion Pobl a Newid Busnes yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	81	15	3	2	27
Llafar	73	23	3	2	27
Dealltwriaeth	75	20	3	3	27
Ysgrifenedig	81	14	3	2	28

	Nifer y Cyflogeion Adfywio, Buddsoddi a Thai yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	283	116	15	9	119
Llafar	245	142	17	9	129
Dealltwriaeth	254	138	15	9	126
Ysgrifenedig	281	105	16	8	132
	Nifer y Cyflogeion Adfywio, Buddsoddi a Thai yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	289	124	14	12	109
Llafar	252	147	19	11	119
Dealltwriaeth	258	145	14	12	119
Ysgrifenedig	289	111	15	11	122
	Nifer y Cyflogeion Adfywio, Buddsoddi a Thai yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	308	116	12	15	85
Llafar	269	142	16	15	95
Dealltwriaeth	278	139	15	15	94
Ysgrifenedig	299	116	14	14	131

	Nifer y Cyflogeion Ysgol yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1297	916	187	173	706
Llafar	1166	1053	181	171	708
Dealltwriaeth	1179	1028	196	176	700
Ysgrifenedig	1331	905	162	161	720
	Nifer y Cyflogeion Ysgol yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1296	881	177	163	738
Llafar	1170	1008	178	160	739
Dealltwriaeth	1182	987	189	165	732
Ysgrifenedig	1335	862	159	151	748
	Nifer y Cyflogeion Ysgol yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1269	851	166	155	773
Llafar	1146	977	163	152	776
Dealltwriaeth	1156	953	182	157	766
Ysgrifenedig	1293	841	154	143	783

	Nifer y Cyfarwyddwyr Strategol yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1	0	1	1	0
Llafar	0	1	0	0	0
Dealltwriaeth	0	0	0	0	0
Ysgrifenedig	0	0	0	0	0
	Nifer y Cyfarwyddwyr Strategol yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1	1	0	0	1
Llafar	0	2	0	0	1
Dealltwriaeth	1	1	0	0	1
Ysgrifenedig	1	1	0	0	1
	Nifer y Cyfarwyddwyr Strategol yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	1	1	0	0	1
Llafar	0	2	0	0	1
Dealltwriaeth	1	1	0	0	1
Ysgrifenedig	1	1	0	0	1

	Nifer Cyflogeion y Gyfraith a Rheoliadau yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	192	37	11	7	73
Llafar	188	41	9	9	73
Dealltwriaeth	185	44	11	7	73
Ysgrifenedig	193	34	10	8	75
	Nifer Cyflogeion y Gyfraith a Rheoliadau yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	151	27	5	9	28
Llafar	149	29	6	8	28
Dealltwriaeth	146	31	5	9	29
Ysgrifenedig	154	24	6	8	28
	Nifer Cyflogeion y Gyfraith a Rheoliadau yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	159	26	5	8	28
Llafar	157	28	5	8	28
Dealltwriaeth	154	31	5	8	28
Ysgrifenedig	162	23	6	7	28

	Nifer y Cyflogeion Addysg yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	94	36	7	6	128
Llafar	86	46	7	4	128
Dealltwriaeth	90	40	7	6	128
Ysgrifenedig	101	31	7	4	128
	Nifer y Cyflogeion Addysg yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	105	37	5	7	128
Llafar	98	46	3	7	128
Dealltwriaeth	101	41	5	7	128
Ysgrifenedig	113	31	4	6	128
	Nifer y Cyflogeion Addysg yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	114	39	6	6	131
Llafar	106	50	4	6	130
Dealltwriaeth	110	42	6	6	132
Ysgrifenedig	123	32	5	5	131

	Nifer y Cyflogeion Strydlun a Gwasanaethau Dinas yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	263	32	14	4	101
Llafar	259	35	15	4	101
Dealltwriaeth	259	36	15	2	102
Ysgrifenedig	269	29	12	4	100
	Nifer y Cyflogeion Strydlun a Gwasanaethau Dinas yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	275	32	5	10	102
Llafar	274	32	5	11	102
Dealltwriaeth	272	35	3	11	103
Ysgrifenedig	280	30	3	8	101
	Nifer y Cyflogeion Strydlun a Gwasanaethau Dinas yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	263	28	6	6	107
Llafar	262	29	5	7	107
Dealltwriaeth	261	30	4	7	108
Ysgrifenedig	267	27	4	6	106

	Nifer y Cyflogeion Cyllid yn ôl Sgôr 2020/21				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	50	24	1	1	21
Llafar	51	23	1	1	21
Dealltwriaeth	50	21	1	1	24
Ysgrifenedig	62	22	1	1	11
	Nifer y Cyflogeion Cyllid yn ôl Sgôr 2019/20				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	50	23	1	1	22
Llafar	51	22	1	1	22
Dealltwriaeth	50	20	1	1	25
Ysgrifenedig	52	21	1	1	22
	Nifer y Cyflogeion Cyllid yn ôl Sgôr 2018/19				
Cymhwysedd Cymraeg	Dim	Dechreuwr	Canolradd	Uwch	Dim Cofnod
Darllen	48	20	1	1	22
Llafar	49	19	1	1	22
Dealltwriaeth	48	17	1	1	25
Ysgrifenedig	50	18	1	1	22

*Nid oes cofnod yn cyfeirio at y staff nad ydynt wedi nodi eu gallu yn y Gymraeg

F. Trosolwg ar y gwaith yn unol â'r Safonau

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

Bu ein hadolygiad arfaethedig ar ein cydymffurfiaeth â Safonau Cyflenwi Gwasanaethau yn heriol y llynedd oherwydd y pandemig, ond mae'r awdurdod yn parhau i ddangos cynnydd cadarnhaol, yn enwedig drwy'r agwedd gadarnhaol a ddangosir tuag at y Gymraeg gan staff. Mae cysondeb darparu gwasanaethau ar draws y sefydliad yn heriol o hyd, fodd bynnag gan fod Safonau Darparu Gwasanaethau'n perthyn i wasanaethau rheng flaen i aelodau'r cyhoedd, bydd y Safonau hyn yn parhau'n flaenoriaeth i ni, i'n Grŵp Gweithredu'r Gymraeg ac i'r cynllun gweithredu corfforaethol. Eleni rydym wedi adolygu ein dull o fonitro perfformiad sy'n cynnwys cynlluniau pellach ar gyfer adolygiadau ar ffurf siopwyr dirgel o'n cydymffurfiaeth â'r Safonau hyn.

Safonau Llundio Polisi

Cyhoeddir ein proses Asesu'r Effaith ar Degwch a Chydraddoldeb wedi'i diweddarau, fel y nodir yn adran 3, ar ein safle mewnwyd. Mae'r cyngor hefyd yn bwriadu darparu hyfforddiant staff ar ddefnyddio AEDCh yn effeithiol i wella'r broses benderfynu ac mae wedi alinio templedi Adroddiadau'r Cabinet, Craffu a'r Cyngor i sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau wrth ystyried cynigion. Yn sefydliadol, mae'r Gymraeg yn rhan o'r Tîm Polisi, Partneriaeth a Chynnwys y Cyngor, lleoliad sy'n parhau i feithrin cysylltiadau cadarnhaol rhwng creu polisi corfforaethol a hyrwyddo'r Gymraeg.

Safonau Gweithredol

Mae ein hadran AD yn parhau i weithio i sicrhau cydymffurfio â Safonau Gweithredu ar draws nifer o feysydd busnes. Eleni, sefydlwyd is-grŵp o Grŵp Gweithredu'r Gymraeg i wneud cyfres o argymhellion ynghylch sgiliau Cymraeg mewnol. Mae hyn yn cynnwys adolygiad ar ein prosesau recriwtio, ein polisi iaith Gymraeg mewnol, a'r ffordd rydym yn mesur ac yn monitro sgiliau Cymraeg ein staff. Gwneir argymhellion i'r Grŵp, ac i'n Tîm Rheoli Corfforaethol yn gynnar yn 2021. Mae ein tîm Adnoddau Dynol hefyd wedi cyflwyno offeryn Cynllunio'r Gweithlu, sy'n cael ei gyflwyno'n raddol ar draws Wasanaethau ar hyn o bryd. Mae hyn yn cynnwys ystyriaeth benodol o lefelau siaradwyr Cymraeg ym mhob maes, ac mae angen ystyried yr angen i recriwtio staff sydd â sgiliau iaith Gymraeg.

Safonau Hyrwyddo

Mae ein [Strategaeth Hyrwyddo 5 mlynedd](#) wrthi'n cael ei hadolygu cyn drafftio ein Strategaeth newydd ar gyfer 2022 - 2027. Ar hyn o bryd mae cynnydd ar y Strategaeth yn cael ei adrodd i Fforwm y Gymraeg mewn Addysg a'r Grŵp Hyrwyddo'r Gymraeg mewn Addysg, a arweinir gan y cyngor. Mae Hyrwyddwr y Gymraeg yn dal i fod yn y Cyngor, sy'n Aelod Etholedig (y Cyng. Jason Hughes) sy'n cefnogi hyrwyddo'r Gymraeg ar draws y ddinas a'r cyngor. Mae'r cyngor yn aelod o'r Fforwm Iaith, a gydlynir gan Fenter Iaith Casnewydd, ac y mae rhanddeiliaid allweddol yn y Gymraeg yn ei fynychu.

Cadw Cofnodion

Mae gan y Cyngor system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid (RhCC), sydd wedi gwella'r ffordd rydym yn cofnodi cwynion sy'n perthyn i'r Gymraeg a gwybodaeth cwsmeriaid am ddewis iaith. Mae'r cyngor yn defnyddio'r system AD, iTrent, i fonitro a chadw cofnodion ar sgiliau Cymraeg cyflogaion, presenoldeb mewn cyrsiau hyfforddi perthnasol ac asesiadau Cymraeg o swyddi gwag.

Monitro Perfformiad

Mae'r cyngor yn y broses o adolygu'r ffordd mae'n monitro gweithredu Safonau ar draws y sefydliad. Mae Cynllun Gweithredu, Cynllun Corfforaethol a Cynlluniau Gwasanaeth ar gyfer Safonau Iaith Cymraeg penodol a berchnogir gan wasanaeth adnabyddadwy wedi cael eu datblygu. Caiff y gwaith o gyflawni'r cynlluniau hyn ei fonitro gan ein Grŵp Gweithredu Iaith Gymraeg a bydd dangosyddion perfformiad allweddol yn cael eu cynnwys yn ein system rheoli perfformiad gorfforaethol. Bydd hyn yn ei gwneud yn hawdd gweld data sefydliadol a data ar lefel gwasanaeth a'i fonitro. Mae mesurau perfformiad iaith Gymraeg eisoes wedi'u cynnwys yn fframwaith rheoli perfformiad a risg y cyngor sy'n cael ei adrodd bob chwarter ac yn ein hadroddiad blynyddol corfforaethol.

G. Edrych ymlaen at 2021/22

Yn dilyn blwyddyn a oedd yn golygu bod angen canolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau hanfodol i'n cymunedau, a chyfyngu ar rywfaint o'n gwaith arfaethedig ar y Gymraeg, ein nod yw parhau â nifer o flaenoriaethau a nodwyd y llynedd, gan gynnwys:

- Gweithio gyda'n cymunedau ffoaduriaid, mudwyr a chymunedau lleiafrifoedd ethnig i ymgorffori'r Gymraeg yn well fel rhan o ymdeimlad o hunaniaeth a rennir ar draws y ddinas, yn enwedig yng nghyd-destun datblygu ein pedwaredd ysgol cyfrwng Cymraeg
- Gwella a datblygu ein Polisi Sgiliau Iaith Gymraeg, gan gynnwys ein gwaith cofnodi a monitro sgiliau iaith Gymraeg yn y gweithle, a defnyddio'r data hwn yn well i lywio cynllunio strategol
- Datblygu trefniadau partneriaethau creadigol y tu allan i'r sector cyhoeddus a gwirfoddol i godi proffil yr iaith Gymraeg yn well ar draws Casnewydd a rhanbarthau lleol, er enghraifft, gan archwilio cyfleoedd i weithio gyda thimau chwaraeon lleol
- Gweithio gyda'n hybiau yn y gyndogaeth ym mhob rhan o'r ddinas i hyrwyddo ymgysylltu'n well â gwasanaethau'r cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg

Rydym hefyd wedi nodi nifer o flaenoriaethau newydd, gan gynnwys:

- Ymgysylltu ac ymgynghori â rhanddeiliaid a chymunedau allweddol i lywio datblygiad ein Strategaeth Iaith Gymraeg 5 mlynedd newydd
- Sefydlu ein strwythur rheoli perfformiad newydd ar draws y cyngor
- Mabwysiadu nifer o egwyddorion Cymraeg Clir i annog staff yn well i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle
- Cyflwyno ein fideos hyfforddiant iaith Gymraeg sydd newydd eu datblygu i'r holl staff
- Darparu dull cydlynol o ddatblygu sgiliau Cymraeg ar draws ein partneriaid BGC drwy'r Bwrdd Sgiliau Cywir

I gael rhagor o wybodaeth am ein gwaith iaith Gymraeg, cysylltwch â ncequality@newport.gov.uk